

BUITEN

29^E JAARGANG N°. 17

ZATERDAG 27 APRIL 1935

DE BEURS TE KOPENHAGEN
(BIJ HET ARTIKEL: „DEENSCH E VERSCH EIDENHEDEN”)

Schnabel, sc.

Redactie: Mr. P. J. A. BOOT	INHOUD
ARTHUR, DOOR RENÉ GOUZY	BLZ. 194—195
INDRUKKEN UIT TESSINO, DOOR G. G. S.	BLZ. 195. 204
DEENSCH E VERSCHIEDENHEDEN (GEÏLL.), DOOR G. T. SCHELTEMA	BLZ. 193. 196—198
DE BORDER, HAAR AANLEG EN BEPLANTING, (GEÏLL.) (III), DOOR J. BERGMANS	BLZ. 198—200
DE KLEINSTE ROOVER (GEÏLL.), DOOR G. BARENDRECHT	BLZ. 200—201
MOOI DRENTHE (GEÏLL.) RONDOM HOOGEVEEN DOOR L. SPRUIT	BLZ. 201—203
NIEUWE WEGEN IN DE DAHLIA-CULTUUR. (GEÏLL.) DOOR G. D. LUTKE-MEYER	BLZ. 202—204
RECREATIE (GEDICHT) DOOR G.	BLZ. 204

Men gelieve alle stukken voor Redactie en Administratie bestemd te zenden naar Rokin 74—76, Amsterdam. Bijdragen dienen vergezeld te gaan van postzegels voor eventuele terugzending.

Overneming van den inhoud, ook bij gedeelten, is verboden.

ARTHUR

DOOR RENÉ GOUZY

BWEME, Iturigebied, op ongeveer anderhalven graad noorderbreedte en achtentwintig graden oosterlengte. Drie uur in den middag. Tweeënveertig graden Celsius in de schaduw.

Loom uitgestrekt in zijn „Stanley”, zijn ligstoel, nam de onderluitenant Capelle, postcommandant, de pijp uit den mond en riep met heesch stemgeluid, maar op een toon, die liefkoozend moest klinken:

„Arthu-u-u-u-r, jongetje! Kom gauw hier . . . je papatje moet je kuif in orde maken! Kom gauw . . . pst, pst!”

Op vijf pas van hem af zat het voorwerp van dezen teeder-vleenden roep vreedzaam in de brandende zon aan een banaan te knabbelen. Zonder haast gehoorzaamde het en sprong op den schoot van zijn papatje, die zes voet lang was.

Zorgvuldig en pijnlijk nauwgezet, zooals een kamenier haar mevrouw friseert, trok de blanke een onberispelijke scheiding en kamde de lange zwarte, ruige haren van Arthur in twee gelijke banen aan weerszijden naar beneden. Arthur benutte de gelegenheid, om de flink doorgerookte korte pijp, die Capelle een oogenblik tevoren op de tafel gelegd had, naar den mond te brengen. Heftig niezen, snuiven en geruischvol spuwen volgde.

Verder volgde — en wel met aanzienlijke snelheid — een krachtige, knallende oorvijs.

„Die zit,” vond de Europeaan. „Dat zal je leeren, mijn pijp te rooken. En maak dat je wegkomt, maar een beetje vlug . . . „hop!”

Waarop Arthur, brommend en spuwend, in de vlak bij staande euphorbia klauterde, zijn geliefkoosde verblijfplaats. Vandaar kon hij immers de heele kleine huishouding der zwarte dienstmaagden overzien, den neus — en dikwijls ook nog wat anders — in de potten en pannen steken . . . en tenslotte en voornamelijk de gelegenheid tot allerlei streken afwachten.

Hetgeen niet verhinderde, dat de negerinnen op den besten besten voet met hem stonden. Zij vertroetelden hem teederlijk, stopten hem bananen en aardnoten toe en zochten zijn luizen weg. Steeds was het ndoekoejango (lieveling) hier en ndoekoejango daar. En dan begon het verwennen opnieuw.

Arthur, de gelukkige sterveling en het gelukkige voorwerp van zoo roerende genegenheid en benijdenswaardige teederheden, was, hetgeen ik tot dusver vergeten heb te zeggen, de chimpansee van het station Bweme, een post diep in het oerwoud op den weg naar het Albert Edward-meer. Verstrooiing was daar niet in overvloed te vinden.

Heel jong gevangen en groot gebracht door een der negerinnen, bezat Arthur een merkwaardig intellect. Sedert drie jaar behoorde hij tot den inventaris van het station, waar

hij volle vrijheid genoot, zonder die te misbruiken. Door iedereen verwend, had hij slechts één enkelen vijand. Maar dan ook een verbitterden: Njangara, de hond van den onderluitenant.

Toegegeven moet worden, dat deze vijandschap uitsluitend aan het niet te kwalificeeren gedrag van Arthur toe te schrijven was. Heimelijk trok hij minstens twintig maal per dag den hond aan zijn toch al heel korten stompstaart en schudde hem heen en weer als een pruimeboom. „Er wordt gebeld!” zei Capelle dan tegen den hond. „Luid je klok!” Met een sprong zat de misdadiger dan op het dak, trok hier allerlei leelijke grimassen en hield de levendige, spottende oogen vast op den hond gericht, die dol-nijdig blafte en van woede bijna stikte. De toeschouwers hielden hun lichaam vast van het lachen. En spoedig daarop klauterde de chimpansee dan van zijn hooge zitplaats omlaag en kreeg een handvol gebakken aardnoten, de gewone belooning voor zijn ondernemingen. „’t Is me d’r een, die Arthur!” riepen dan bewonderend de beide blanken. En het regende dithyrambische loftuitingen.

„Aardig, zoo’n dier,” zei Capelle met overtuiging. „Heel wat anders dan een gorilla. Heb je d’r wel eens een gezien, Smolders?”

„Behalve jou nog nooit,” antwoordde vriendelijk de kameraad. „Of ja, toch! Te Kilinga, waar ik acht maanden geleden was. Alleen was die dood.”

„Enfin, ’t was toch een gorilla,” merkte Capelle scherpzinnig op. „Vertel er es wat meer van! Onnoodig te vragen, of jij ’m geschoten hebt. Jij bent in staat, een nijlpaard op vijf pas afstand te missen. Kom, vooruit! Natuurlijk zit er ’n hoop gesnoef bij . . .”

Smolders, kortzichtig als een hamster, en daarom een heel slecht schutter, aarzelde even, wat gepikeerd. Voor het vleiende aandringen echter der eensgezinde luisteraars — één blanke, twee negerinnen, Njangara onder en Arthur boven op de tafel — stopte hij een nieuwe pijp en begon met weidsch gebaar te declameeren:

„Nauwelijks hadden wij de poort van Troezene verlaten . . .”

„Wat . . . Troezene . . . waar ligt dat?” bromde Capelle. „Zooeven had je ’t over Kilinga. Je bent niet bij de zaak, vadertje! . . .”

„Goed, goed, zooals je wilt!” antwoordde Smolders, zonder een spier van zijn gezicht te vertrekken. „Het was dus te Kilinga, omdat jou dat wat schijnt uit te maken. Ook zoo’n vervloekt nest midden in ’t bosch, bij alle duizend duivels. Post uit Europa eens in de zeven maanden — als die tenminste komt . . .”

Op een avond dan, tegen zeven uur, zoo tegen donker worden — we wilden juist met het avondeten beginnen — gaat er een verschrikkelijk gebrul op in het soldatenkwartier. „Mooi,” zegt de commandant, de lange Verbecque, tegen mij, „dat is weer die woesteling van een Djandoe, die zijn vrouw slaat! Kijk eens wat er gaande is. En stel den kerel in arrest!”

Het geschreeuw begon intusschen opnieuw en nog krachtiger. Daar was iets niet in orde. Ik rende dus weg, liep in galop de rivier langs, naar de strooien hutten toe met de tuintjes er om heen — ook zoo’n dwaasheid van Verbecque — waar de getrouwde soldaten wonen.

Daar was alles te hoop geloopen. Een troep vrouwen krijschte, soldaten gesticuleerden als dollemannen, alles schreeuwde en praatte door elkaar. En natuurlijk kroop tussehen al de beenen het kleine negergrut rond, die bende aapjes met een wit kralensnoer als gordel.

Dit alles vond plaats bij een hut, waarnaast een vuur vlamde. Ik joeg de nieuwsgierigen van beiderlei kunne weg en zag nu, op den grond liggend, leelijk gewond en met aarde en bloed bevlekt, korperaal Bennie, een van onze beste soldaten. Ik herkende hem eerst niet, zóó leelijk was de arme kerel toegetakeld. Hij stierf op het oogenblik, dat ik kwam. Naast hem lag zijn geweer, het zware Albini, dat toch zoo massief is als een donderbus van anno dazumal, in twee stukken gebroken, die nog alleen door den verbogen loop samengehouden werden . . .

„Soko! Soko!” riepen de vrouwen, stampvoetend en zwaaienden met de vuisten tegen het nabije bosch. „De gorilla! De gorilla!”

„Wat is er gebeurd?” vroeg ik een soldaat, die buiten adem, druiwend van zweet, kwam aanrennen. Rad vertelde hij nu:

„Bennie — u kent zijn moed. Bwana! — wilde een gorilla schieten, die even te voren in zijn tuin gedrongen was en daar de tomaten opgegeten had. Het dier had onze aanplantingen al herhaaldelijk geplunderd. Ik was bij Bennie, maar ik ben weggelopen,” verklaarde de zwarte soldaat geheel onbevangen. Toen hij adem geschept had, ging hij voort.

„Bennie heeft van vlakbij op den gorilla geschoten en hem midden in de borst getroffen Hier,” voegde hij er bij en wees bij zichzelf de plek aan. „Ik dacht, die heeft zijn deel. Maar geen kwestie van Hij heeft zich op hem gestort, brullend als een simba (leeuw). De anderen hier zullen hem wel gehoord hebben Bennie wilde zich redden en wierp zijn geweer weg, om te vluchten. Maar met drie sprongen was soko tandeknarsend bij hem. En toen heeft hij hem in zijn lange armen gesloten zoo! en hem gebeten. Toen heeft soko het geweer gegrepen en in twee stukken gebroken. Anakoeisja koefa? Is hij dood?” vroeg de soldaat en bukte zich over het lijk van zijn ongelukkigen kameraad.

„Bijna had-ie mij ook nog te pakken, maar gelukkig heb ik stevige beenen,” voegde hij er nog aan toe.

Ja, ik was woedend,” zei Smolders tegen Capelle, die opmerkzaam luisterde en niet meer glimlachte. „Heb je ooit zoo'n lafaard gezien? — Tombo, je bent een goigoï (een lafaard), om zoo weg te loopen, zei ik tegen Bennie's kameraad. — Dat is wat moois! Had jij dan niet je geweer? Ook jij hadt moeten schieten. Misschien had de gorilla hem dan losgelaten

„Apana maneno! Het ga, zooals 't wil!” vergenoegde zich Tombo schouderophalend en met filosofische kalmte te antwoorden. „'t Had toch niets gegeven. Het ondiep kan ook niet ver gekomen zijn. Met een kogel in de borst hij zal wel gauw gevonden worden!

Inderdaad was hij niet ver gekomen. Den volgenden dag ontdekten arbeiders op tweehonderd meter van den post het lijk van den gorilla. In triomf droegen ze het naar 't station, waar de soldaten — Tombo als eerste! — het verminkten. Bennie was gewroken!

En nu het gebit kijk eens hier!” Smolders haalde zijn horlogeketting te voorschijn en liet een geweldigen hoektand zien, dien hij naast een luipaardenklauw daaraan droeg.

„Mooi, m'n waarde,” zei Capelle. „Heel mooi. Ik had altijd gedacht, dat je tand een familieaandenken was. Met zulke knapen in je mond kun je wat presteeren. En dan wordt nog wel eens beweerd, dat een gorilla niet bijt! — En de huid, wat hebben jullie daarmee gedaan,” vroeg de onderluitenant.

„Wat daarmee gebeurd is? Ja, beste vriend, dat kan ik je onmogelijk zeggen. Ik weet alleen, dat de arbeiders van den post als duivels om het vleesch gekrakeeld hebben.” En na een oogenblik zwijgen ging hij voort:

„Dat is dan de eenige keer, dat ik een gorilla van dichtbij gezien heb. Maar ik had er genoeg aan! Verschrikkelijk! Jammer, dat we daar geen preparateur hadden. Ik heb 't dier gefotografeerd, maar de plaat is mislukt. Toen heb ik den menschaap zoo grosso modo gemeten: een meter zevenenzestig! Zoowat van jouw grootte als je je schoenen uit hebt. Maar hij zag er veel intelligenter uit dan jij. Borstomvang ongeveer een meter dertig. Niet zoo weinig, hè? Het gewicht kan ik je precies opgeven, want we hebben hem gewogen op de rubberweegschaal van den post. Tweehonderdzevenentwintig kilo! Jawel, tweehonderdzevenentwintig!). En lang dat de armen waren, die langs de dijbeenen neerhingen! Spieren, zeg ik je! Het verwondert me heelemaal niet, dat de arme duivel van een Bennie platgedrukt werd als een maiskolf! Het gezicht hadden de soldaten in hun wraakzucht verminkt, maar ik denk dat we daarbij niets verloren hebben. Mooi zal 't zonder dat ook wel niet geweest zijn!”

„Dat is wat anders dan een chimpansee!” bromde Capelle met opeengeklemd lippen. „Hè Arthur, mijn jongetje,” riep hij, naar de plaats waar hij den aap vermoedde.

Het jongetje — het was wel wonder — hield zich stil in de schaduw van de hut, waar zijn ineengedoken gestalte slechts ternaauwernood zichtbaar was.

„Wat is hij aardig! En zoo rustig! Stoort geen mensch Weet zich heelemaal alleen bezig te houden!” zei Capelle enthousiast en trotsch.

Ach ja, zoo aardig! En werkelijk zoo stil, heel stil, die Arthur! Misschien, omdat hij het zakboekje van zijn baas te pakken gekregen had, dat deze op zijn tafel had vergeten, en waarmee hij zich nu amuseerde, door er blad voor blad uit

te scheuren en daarvan propjes te maken, waarmee hij den gelaten en minachtend op den grond liggenden Njangara bekogelde.

Hij wist zich alleen goed bezig te houden, de kleine Arthur, en hij was zoo stil en zoo aardig.

Ach ja.

Indrukken uit Tessino

ZONDAGMORGEN! Een nog diepere rust ligt over het toch al stille dorp beneden ons. De torenklokken van Tesserete en Sala hebben met uitnodigend gebeier de geloovigen geroepen, die gekomen zijn van dichtbij, maar ook van vèr-af, met elastischen gang dalend van hun hooggelegen woningen. — In Zondagsche kleeding! Die der meisjes en jonge vrouwen herinnert aan de nabijheid van het mondaine Lugano, doch de oude vrouwen zijn getrouw aan de Tessiner dracht, met den zwarten hoofddoek van fijne wollen stof, die een wit of lila bloemmotief in den rand heeft. ☼ Lui-behagelijk liggen we in de gemakkelijke stoelen op het breede terras en koesteren ons in de warme zon, zien naar het vlugge spel van een paar hagedisjes, die, nieuwsgierig aanlopende, bij de minste beweging alweer verdwenen zijn en laten ons gedachteloos bekoren door het veelkleurige schilderij vóór ons, dat „uitzicht” heet, een uitzicht dat steeds wisselt van aspect, niet alleen met het voortschrijden van het jaargetijde, doch ook met den zonnestand, den ganschen dag door. ☼ De Monte Generosa laat de contouren van twee toppen door een lichten nevel juist éven zien, meteen bedenk ik hoe mooi het meer nu zal zijn en mijn plan is gemaakt. ☼ In den auto, die eenige gasten naar Lugano zal brengen, is nog één plaats beschikbaar en weldra glijdt de wagen omlaag, telkens wendend in de nauwe bochten. — Even voorbij Sureggio zien we het meer, als een groote schotel van doorschijnend blauw glas, een kleine omweg door de nauwe straatjes van Canobbio en dan, in vlot tempo, rijden we Lugano, Koningin van Ceresio, binnen. Tusschen de vele luxe-wagens door, waarnaast de aapjes antiek aandoen, bereiken we de aanlegplaats, waar een groote boot voor de Rondvaart gereed ligt. Even denk ik, dat een weeksche dag met een vermoedelijk kleiner bootje voor dit tochtje aantrekkelijker zou zijn, maar deze plezierboot met zijn Zondagsch publiek, meerendeels uit de inheemsche bevolking, heeft toch een aparte bekoring. — Heel veel militairen zijn onder mijn mede-passagiers en hun dialectisch Italiaansch en Schweizer-dutsch is voor mij onverstaanbaar. Naast mij zit een jonge Duitscher, die na eenige mislukte conversatie-pogingen met zijn overbuurvrouw, blijkbaar een rasechte Zwitsersche — de spraakverwarring doet Babylo-nisch aan — zich tot mij wendt om aan de hand van een groote kaart ijverig de bijzonderheden te verklaren van hetgeen we passeeren. ☼ Na een kort aanleggen te Lugano-Paradiso en Castagnola, aan den voet van den Monte Bre, varen we onafgebroken het geheele meer over, langs Gandria, waar we een duidelijk overzicht hebben van den nieuwen weg, die daar gebouwd wordt en door zijn gevaarlijke ligging reeds zooveel slachtoffers eischte, en keeren tenslotte bij Porlezza. ☼ Onder de brug bij Melide door, uit de verte een zwarte scheidingslijn gelijkend en ook dichterbij in deze omgeving wel zeer detoneerend, passeeren we Morcote met zijn terrassen en hooggelegen kerkje, vriendelijk en fleurig aan den nogal eenzamen en onbebouwden oever. Bijna al de plaatsjes, die we langs varen, zijn als oude bekenden. — Talloos zijn de briefkaarten, die van de schilderachtige plekjes aan dit mooie meer vervaardigd zijn, doch de kleurschakeeringen, hel en frisch in de volle zon, bij den lichtsten nevel verdoezeld tot wonderschoone pasteltinten in vele nuanceeringen, kunnen zelfs op de best uitgevoerde kaarten toch niet weergegeven worden. ☼ Er staat een stevige bries en als af en toe de warme stralen van de reeds dalende zon door de bergen onderschept worden, is het beslist koud: het „strijkje” in de kajuit, bestaande uit een pianist en een violist, begint dan ook sterk de belangstelling te trekken! ☼ Als we weer in Lugano aan wal stappen, valt de schemering al in. Wat kil geworden, stap ik vlug de paar straatjes door die naar de Funiculaire leiden, doch moet, bovengekomen, tot mijn spijt constateeren, dat het trammetje naar Tesserete juist vertrokken is. Dus wachten, of een particuliere auto nemen, want ook de post-auto blijkt vertrokken. (Slot op bladz. 204)

1) authentiek.

DE BEURS TE KOPENHAGEN

DEENSCHEN VERSCHIEDENHEDEN

DOOR G. F. SCHELTEMA

DE NEDERLANDSCHE RENAISSANCE; HERINNERINGEN AAN EEN OUD-HOLLANDSCHE KOLONIE;
17e EEUWSCHE HOLLANDSCHE BOEKHANDEL IN DE KOPENHAAGSCHE BEURS

ALS we ons een voorstelling maken van Denemarken, veronderstellen we vooral veel overeenkomst met ons land: veel landbouw, veel zuivel, een laag groen land te midden van veel water, veel koeien, veel fietsen en bezadigde gezonde mensen, type „Hollands welvaren.” Die opvatting vindt zoo gemakkelijk ingang, omdat er iets van waar is. Maar de velen, die — de laatste jaren vooral — kennismaakten met het land, weten ook van de groote verschillen, ook in den volksaard. Wel geen verschillen, die deze in aantal kleine volken tot antipoden maken, maar toch bij nadere beschouwing zeer duidelijk waarneembaar. ☞ Het Deensche land is inderdaad overal omgeven door water: de eilanden zijn het dichtst bevolkt. Maar dat land is niet vochtig en niet plat en, al zijn er ook tusschen de heuvelen vele meren, zelfs na regen waait de wind het weer spoedig droog. ☞ Het Deensche volk heeft geen eeuwenlangen strijd gekend tegen het water en geen strijd van $\frac{3}{4}$ eeuw om een zelfstandig bestaan. Vandaar wellicht minder taaiheid, minder doortastendheid, minder zwaartillendheid, minder onderlinge strijd. Dit laatste echter ook door een ander groot historisch verschil: slechts één groote protestantsche godsdienst, de Luthersche en geen schoolstrijd, geen door vele godsdienstige groepeerings verdeelde bevolking, geen door geloofsrichting bepaalde politiek. ☞ We weten, dat het Deensche volk herhaaldelijk verdedigings- en veroveringsoorlogen te voeren had, dat ten slotte de rijksgrenzen steeds dicht bij de hoofdstad kwamen: het reeds in de 15e eeuw zoo uitgebreide koninkrijk, dat Noorwegen en Zweden bevatte en later ook zijn bezittingen langs de Baltische zee in Noord-Duitschland had, verloor al zijn vroeger bezit, doch had niet te vechten voor zijn onafhankelijkheid. Weinige jaren geleden verkocht het zijn laatste West-Indische Kolonie... Ook dit kleine volk behield na zijn, anders geheeten, voorvaderen, de Vikingers en de Noormannen, nog lang een avontuurlijken ondernemingszin, het emigreerde veel naar Amerika, ondernam veel tochten naar IJsland en Groenland. Dit laatste groote eiland, bijna een werelddeel, is zijn laatste overzeesche bezit: hoewel bijna geheel met ijs bedekt, moest er nog heel wat om getwist worden. Het Amerikaansche emigrantenarchief, dat een paar jaar geleden te Sohngaardsholm, nabij Aalborg (Jutland), gesticht werd, schijnt het eerste archief op dit gebied (in Europa) te zijn; het bevat gegevens van de 16e eeuw af, want toen Nieuw-Amsterdam nog Nieuw-Avesnes heette, bestond het reeds voor $\frac{1}{10}$ uit Denen (1630). Het zou te véél en te mooi gezegd zijn, indien men het Deensche volk, dat in de zuivelconcurrentie in Engeland overwon, vóór pond en kroon vielen, weinig commercieel, onbaatzuchtig en zorgeloos noemde, maar het maakt toch den indruk, dat het door zijn gemoedelijkheid, goede trouw en vroolijkheid en ondanks zijn klimaat,

behoort tot de gelukkigste volken en dat het dit ook tracht te zijn. Een deel van Kopenhagen (Frederiksberg) betaalt heel weinig belasting, zelfs in dezen crisistijd, en men heeft al lang getracht den algemeenen belastingdruk zoo gering mogelijk te doen zijn en dit natuurlijk niet zonder moeilijkheden te veroorzaken, die doen twifelen aan de opportuniteit van dergelijke huishouding. ☞ Het valt den met rijwielen gebruik en -misbruiken zoo vertrouwden Nederlander op, dat in de Deensche hoofdstedelijke straten zooveel rijwielen langs de trottoirbanden en tegen de muren der gebouwen onbeheerd blijven staan, hoogstens verzekerd door een slot; zelfs 's nachts kan men buiten het hoofd-station een menigte fietsen constateeren en geen politiemann. Er wordt natuurlijk tóch gestolen en dit maakt het feit niet minder karakteristiek, zooals ook de goedaardigheid van den tramconductor, die van den reiziger, die zijn porte-monnaie blijkt te hebben vergeten, naam en adres noteert, om de kans te bevorderen, dat hij op 't kantoor van de tram zijn kleine schuld komt afdoen! Het is natuurlijk geen toeval, dat de hoofdstad der Denen veel vroolijker is dan die van de meer luidruchtige, wellicht toch meer gesloten Noren, en dan die van de keurige Zweden, welke wellicht wat meer allure (om niet te zeggen deftigheid) vertoonen. Want al heeft de vermaaktuin Tivoli behalve zijn kermisgenoevens, die den heelen zomer duren, ook ernstige concerten en al zijn de buiten- en binnenamusemen ten der Lorry-établissemten dikwijls van goede kwaliteit, ze hebben vooral een gemoedelijke sfeer, voor eenvoudig genoeg. ☞ Men zou de Denen niet „licht” mogen noemen, maar men kan toch ook niet zeggen — zooals van Couperus zou hen stellig niet bij de volken-zonder-charme ingedeeld hebben. („brieven van den nutteloozen toeschouwer” bij het begin van den oorlog geschreven). ☞ Moet men ook eialistische regeering geen gevaar voor het Koningschap is? Anderzijds zou men geneigd zijn te veronderstellen, dat hun eeuwenoude, uit Holstein herkomstig vorstenhuis, meegewerkt de romantiek en de amoureuze perikelen van Christiaan II (en Duveke), Frederik II, Christiaan IV (en o.a. Kirstine Monk), de „smartelijke herinneringen”, de ongelukkig aan haar einde gekomen Karolina Mathilde (en Struensee) e.a. Ik denk aan de waarschijnlijkheid van een tikje erfelijken huzie dat verschillende vorsten er hun eerbiedwaardige lichaams- lengten aan lieten schrappen — de tegenwoordige koning prijkt er met 1.984 M! — en bedenk, dat Frederik IV zijn tijdgenoot Czar Peter den Groote (die te Roskilde het record heeft met ruim 2 meter) moet hebben toegestaan om in een

rijtuig met 4 paarden de spiraal-gang binnen den Kopenhaagschen Ronde Toren naar boven te rijden (36 m hoog). Een zekere zwierigheid uit zich in den bouwlust van verschillende Deensche vorsten (Frederik II, Christiaan IV, Christiaan VI) en de rijke versiering, die vele hunner gebouwen ontvingen, vooral die, welke Christiaan IV liet uitvoeren in Nederlandsche Renaissance. ☼ In het enkele jaren geleden hierover geschreven lezenswaardige boek van prof. Slothouwer¹⁾ wordt er op gewezen, dat deze versieringen overeen komen met de in de Nederlanden gebruikelijke, doch dat de uit Vlaanderen (via Emden) komende bekende bouwmeesters Hans en Laurens van Steenwinckel in Denemarken dikwijls een typisch eigen stijl toepasten. Zoo wordt inderdaad de Nederlander hier door het terugvinden van den ouden nationalen bouwstijl veel meer aan zijn eigen land herinnerd dan door het karakter van het land zelf. De vergelijking wordt een locale attractie te méér. Men ziet erdoor (ook in het boek) hoeveel Nederlandsche beeldhouwers er vroeger waren. Heel wat openbare gebouwen en kasteelen door vorsten en adel opgetrokken, zijn er nog overgebleven: een 50 tal kasteelen.

ten deele in renaissance-stijl, in Denemarken en het vroeger Deensche Schonen (Z. Zweden), te Roskilde de aan de kerck gebouwde grafkapel, te Kopenhagen de beurs, een paar kerken, het tuighuis (zeer verminkt) en het sierlijke kasteel Rosenburg, in roode baksteen gebouwd te midden van een bekoorlijk park. De roode baksteen geeft ook het veel grootere slot Frederiksborg te Hillerød een prachtig kleureffect te midden van het groen der boomen, aan den uitgestreken vijver. Werkte aan beide kasteelen Hans van Steenwinckel, in genoemd boek wordt er op gewezen, dat hier, zooals voordien bij het kasteel Kronborg, de Nederlanders een belangrijk aandeel hadden in den bouw en de versiering. Bij Frederiksborg worden nog de bouwmeester Rollefinck en de beeldhouwers Kasper Bogaert, Adriaan de Vriendt genoemd (van wien o.a. de monumentale fontein met de levensgrootte beelden op het voorplein is) en er wordt verondersteld dat het Amsterdamsche atelier van H. de Keyser hier ook sculpturen geleverd heeft. ☼ Is men er slechts ten deele in geslaagd aan de groote, rijk versierde grafkapel te Roskilde (door Hans van Steenwinckel) gebouwd in een combinatie van roode bak- en natuursteen, een groene omgeving te verschaffen, het indrukwekkende kasteel Kronborg te Helsingør, waarvan de bouw reeds tijdens den vader van Christiaan IV (Fred. II - 1580) uitgevoerd werd ter bescherming van den Sonttol, kreeg een omgeving, die vroeg om ander materiaal, hetwelk echter reeds om de soliditeit gekozen werd. Eigenlijk was het een verbouwing van het vroegere

VOORZIJDEN VAN HET SLOT FREDERIKSBORG TE HILLERØD, IN NEDERLANDSCHE RENAISSANCESTIJL GEBOUWD

vindt men nabij Kopenhagen op het eiland Amager, waar een Hollandsche kolonie in de 16e eeuw werd gesticht door Christiaan II. Deze kwam — in den tijd van Karel V, wiens zwager hij was — eenige malen in Holland. Hij verzamelde er zelfs een vloot, waarmee hij in Noorwegen landde. Ook in Z. Nederland verbleef hij, te Lier is nog het z.g. Deensche Hof. Om zijn Kopenhaagsche hof van goede groenten te kunnen voorzien, gaf hij in 1516 eenige honderden boeren uit Waterland gelegenheid om op het eilandje Saltholm en in „Stor Magleby” op 't eiland Amager de groententeelt te komen uitoefenen. Doch die gelegenheid bleek op den duur twijfelachtig: Saltholm werd nu en dan door de zee overstroomd en toen kregen de Hollandsche kolonisten, — behalve Magleby — de eilandjes Sotø, Hasselø en Refsnaes tot woonplaats en tijdens Frederik II ook andere dorpen op Amager (in 1574). Op den duur verspreidden zij zich over het heele eiland en hun zeden en kleederdrachten werden door een groot deel van de oorspronkelijke bevolking overgenomen¹⁾. (Slot volgt)

HET KASTEEL FREDERIKSBORG

slot Krøge. Of dit Hamlet's woning geweest is — zoo hij ooit ergens woonde! — lijdt voor de Denen, die hem hier een standbeeld en een grafsteen gaven, natuurlijk geen twijfel. Zij houden trouwens van sproken (Andersen) en de uitbeelding ervan in sculpturen; men ziet dit ook in de Kopenhaagsche parken. Er is echter geen overdaad en dezelfde goede smaak ziet men bij den ruimen aanleg der begraafplaatsen, die rustplaatsen schijnen. ☼ Voor den forschen bouw op de open kust van het wijde blauw-grijze water is de keuze van de grijze natuursteen dus heel gelukkig geweest. De in dezelfde tint uitgevoerde fraaie renaissance-decoratie en de sierlijke topgevels passen zich mooi aan, geven de dreigende

grimmigheid een verheven majesteit. ☼ Aan den bouw van Kronberg zijn o.a. de namen van Van Opbergen en Geert den Steenhouwer (beeldhouwer) verbonden, zooals de bouw van het blijkensgravuren mooie, vroegere kasteel Nykjobing door den Utrechtenaar Brandin moet zijn verricht. Hij was een leerling van den Antwerpschen Cornelis Floris, van wien mooie beeldhouwwerken zijn te Roskilde en in Sleswijk. ☼ Nederlandsche herinneringen van geheel anderen aard

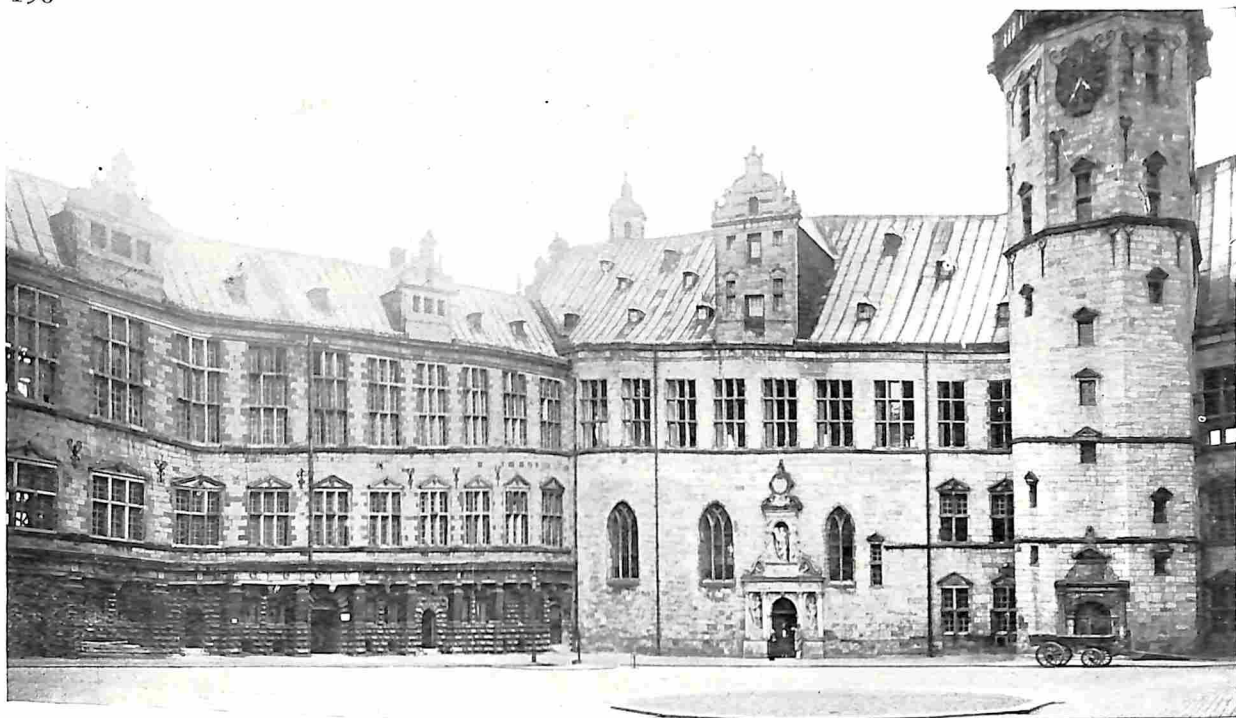
vindt men nabij Kopenhagen op het eiland Amager, waar een Hollandsche kolonie in de 16e eeuw werd gesticht door Christiaan II. Deze kwam — in den tijd van Karel V, wiens zwager hij was — eenige malen in Holland. Hij verzamelde er zelfs een vloot, waarmee hij in Noorwegen landde. Ook in Z. Nederland verbleef hij, te Lier is nog het z.g. Deensche Hof. Om zijn Kopenhaagsche hof van goede groenten te kunnen voorzien, gaf hij in 1516 eenige honderden boeren uit Waterland gelegenheid om op het eilandje Saltholm en in „Stor Magleby” op 't eiland Amager de groententeelt te komen uitoefenen. Doch die gelegenheid bleek op den duur twijfelachtig:

Saltholm werd nu en dan door de zee overstroomd en toen kregen de Hollandsche kolonisten, — behalve Magleby — de eilandjes Sotø, Hasselø en Refsnaes tot woonplaats en tijdens Frederik II ook andere dorpen op Amager (in 1574). Op den duur verspreidden zij zich over het heele eiland en hun zeden en kleederdrachten werden door een groot deel van de oorspronkelijke bevolking overgenomen¹⁾. (Slot volgt)

CARL LARSSON, de beroemde Zweedsche schilder, had een zeer rijke bibliotheek. Toen een van zijn gasten eens schertsend opmerkte, dat hij dan wel zeer ontwikkeld moest zijn, antwoordde hij lachend: „Ik vergeet altijd dadelijk, wat ik gelezen heb, maar wanneer men alles gelezen en 't weer vergeten heeft — wat er dan overblijft, dat is ontwikkeling.”

1) Bouwkunst der Nederlandsche Renaissance in Denemarken.

1) Uit: Salmouzens Leksikon.

BINNENPLAATS VAN HET IN NEDERLANDSCHE RENAISSANCE GEBOUWDE KASTEEL
KRONBORG TE HELSINGØR; LINKS VAN DEN TOREN DE KAPEL

DE BORDER, HAAR AANLEG EN BEPLANTING

DOOR J. BERGMANS

III

WE mogen nog zoo'n groote verscheidenheid vaste planten in een border, hetzij ook speciale- of seizoenborders vereenigen, toch zullen deze er op een bepaald oogenblik minder fleurig uitzien. Als men den aard van vaste planten kent, spreekt het vanzelf dat een border uitsluitend hiermee beplant niet van het vroege voorjaar tot laat in het najaar altijd aantrekkelijk kan zijn zonder andere gewassen te hulp te roepen. Zoo komt men tot de z.g. gemengde borders, die niet alleen samengesteld zijn uit vaste planten, doch waarin bijvoorbeeld ook niet te wild groeiende bes- en bloemheesters een plaatsje vragen en een enkele groenblijvende struik of aardige conifeer, terwijl dit alles bovendien wordt aangevuld met zorgvuldig gekozen bolgewassen en eenjarige zaaibloemen. Dan kan men berekenen dat er een plek in den tuin ontstaat — ook in vrij kleine tuinen — waar altijd wat te zien, te genieten valt. Dergelijke borders hebben ook op bepaalde tijden hoogtepunten van bloei en perioden dat er iets minder te beleven zal zijn, maar toch geeft deze beplantingswijze den tuinbezitters in 't algemeen groote voldoening. ☼ Bij het samenstellen van een gemengde border is het o.a. de kunst de plaatsen van vroegbloeiende vaste planten bijv. aan te vullen met zaaigoed, zoodat geen onoogelijke groote kale plekken ontstaan midden in den zomer, terwijl men verder ook enkele plekken geheel open houdt, om er in 't voorjaar verschillende eenjarige bloemen te kunnen zaaien. De vroege bloembollen, die tegen den zomer juist in rust gaan, zullen tusschen de jong uitschietende planten de eerste kleur geven en in den herfst nemen we met de laatste bloemen en een paar mooie besdragende struiken vrijwel afscheid van den tuin, waar de groenblijvende planten zorgen voor eenige gezelligheid in den winter. ☼ Elk mensch heeft zijn voorliefde voor bepaalde planten of kleuren. Deze kunnen zich heel goed een paar maal in de border groeps- wijze herhalen, bovendien doet het toch rustig aan, eenzelfde soort nog eens weer te ontmoeten, als men er maar voor zorgt niet op afgepaste afstanden zoo iets te doen, anders ontstaat een soort gewaarwording als van telefoonpalen, waar men snel langs rijdt. ☼ Een eigenaardig zwak van sommige leeken is zooveel mogelijk dubbelbloemige planten te gebruiken. Men vindt ze mooi, omdat de kleur sterker spreekt, doch ziet daarbij den vorm der bloemen over 't hoofd. En 't is juist ook de lijn van de geheele plant en de vorm van blad en bloem, die helpen het fundament leggen voor de samenstelling van een geslaagde border. Om dit op eenvoudige wijze voor te stellen denke men zich bijvoorbeeld maar eens een flinke strook beplant met groote dubbelbloemige Dahlia's. Wel zal dit de beschouwers door de massale kleurenwerking tot op zekere hoogte verblinden, doch het verveelt spoedig, omdat de elementen sierlijkheid en eenvoud geheel zoek zijn. Houdt

men van dubbele bloemen — en er zijn trouwens heel mooie — dan kunnen daarvan een aantal, doch niet te veel, zeker ook in een border aangebracht worden, waar ze dan helpen een kleur feller te doen heerschen. ☼ Zooals we reeds in 't begin dezer artikelen schreven, zullen we bij het groepeeren der vaste planten hier en daar enkele aanbrengen, die door een karakteristieke groeiwijze als steunpunten in een border dienst doen. In dit verband noemen we bijv. *Eremurus robustus*, die met zeer lange, rechtopstaande, rose bloemaren bloeit en bijzonder decoratief is door haar groote bladeren; *Onopordon Acanthium*, waarvan ook de distelvormige bloemen voor een eigen afwisseling zorgen; ook *Aruncus silvester* heeft iets bijzonder bekoorlijks, bladvorm en witte bloempluimen vormen tezamen een opmerkelijk geheel. ☼ In kleinere tuinen, waar men met de omgeving zelden rekening kan houden, stelt men iets samen dat uitsluitend binnen deze omheining een aardig geheel vormt. ☼ Allereerst kiezen we de heesters, waarvan we er hier maar enkele kunnen noemen, die ook in gemengde borders te gebruiken en voor liefhebbers zoo geschikt zijn, omdat er niet aan gesnoeid mag worden, hoogstens kunnen er, wanneer de struiken te dicht groeien, binnenin enkele takken worden weggesneden, om lucht en licht weer te laten toetreden. Bij het geslacht

EEN VLEUGEL VAN HET KASTEEL KRONBORG TE HELSINGØR,
GEBOUW TER PLAATSE VAN DE LEGENDARISCHE WONING
VAN HAMLET

Berberis vinden we veel goede, o.a. Berberis polyantha, die overvloedig bloeit met donkergele bloemtrosjes. Ook de Witte Brem (Cytisus multiflorus) met haar sierlijke groeiwijze is bijzonder geschikt. Veel violetkleurige trossen vers hijnen aan Hedysarum multijugum, een ranken heester, die breed uitgroeit, waarmee men dus rekening dient te houden. Een aardig groenblijvend struikje is Lonicera nitida, die met haar kleine glanzende blaadjes een rustige en toch aardige afleiding in het kleurenschema van een border geeft. Het geslacht Philadelphus bevat ook veel moois, o.a. Ph. Lemoinei met haar variëteiten Avalanche en Manteau d'Hermine zijn buitengewoon rijkbloeiende kleine jasmijnsoorten met witte bloemen. Potentilla fruticosa is in vollen bloei één zonnig gele bouquet. Potentilla Veitchii doet hetzelfde, doch dan in 't wit, bovendien bloeien deze planten lang door. Bij de Spiraea's hebben we een bijzonder groote keus, bijv. S. arguta bloeit heel vroeg in 't voorjaar met een vrucht helderwitte bloempjes; S. vanhouttei hoeft men maar ééns in gaven bloei gezien te hebben, om de witte pracht van dezen heester te onthouden als een feest. Van Tamarix pentandra hebben niet alleen de groote, mooi rose bloemtrossen sierwaarde, doch den heelen zomer geniet men van het fijne groen. Zoo zou er nog heel wat te noemen zijn, doch onze ruimte is beperkt.

☒ Van de talloze eenjarige zaaibloemen, die zich voor aanvulling in een gemengden border leenen, kunnen we vooral de bekende Leeuwenbekjes (Antirrhinum majus) in allerlei kleuren aanbevelen; ook Coreopsis bicolor met de fijne steelen, waaraan talloze gele bloemhoofdjes, met het in 't oog val-

EEN DUBBELE BORDER VOOR HET OUDE HUIS

EEN VOORZOMER-BORDER

lende bruine hartje, zijn bijzonder geschikt; op den voorgrond in borders zal men hier of daar veel plezier hebben van de oranjekleurige Slaapmutsjes (Eschscholtzia californica); bij andere tinten zullen de vele roseroode schakeeringen van de bekende Godetia's beter staan; altijd mooi is het eindeloos varieerend kleurenspeel van Nemesis strumosa; de plantjes hooren op den voorgrond thuis, want ze worden niet hoog. Iberis coronaria met haar dichte, witte trosjes brengt licht en levendigheid waar ze staat, terwijl elders de fijne Ursinia speciosa zeer langen tijd doorbloeit met haar groote, fel oranje bloemhoofdjes met donker hart. We sluiten deze korte opsomming van enkele eenjarige planten met 't vermelden van Phlox Drummondii, met haar bonte, warme kleuren. Al deze planten kan men zich gemakkelijk verschaffen door er pakjes zaad van te koopen en dit ter bestemder plaats buiten uit te zaaien. Leeuwenbek en Nemesis zaait men beter onder glas en zet ze later in de border uit. ☒ Nu zullen we eenige opmerkingen maken over het combineeren van kleuren, hoewel dit een zeer moeilijk punt voor woorden is. In de eerste plaats moet men er gevoel voor hebben, dan blijft de kwestie van den persoonlijke smaak, want wat de een aangenaam aandoet of niet stoort, kan een ander wel niet bekoren of zelfs hinderen. Met eenig begrip en ervaring zal men door goede schakeeringen te kiezen van hieronder genoemde hoofd-tinten tot harmonieerende combinaties kunnen komen o.a. violet, blauw en purper; scharlaken, rood en oranje; magenta, purper en bloedrood; violet, lilablauw en rose; purper, mauve en citroengeel; blauw, citroengeel en wit; enz. Verder zal de een houden van felle contrasten van eenvoudige kleuren, een ander ziet liever zacht in elkaar verglijdende tinten. De mogelijkheden zijn ontelbaar, heerlijk overvloedig als de natuur ook op dit punt is. Hoe mooi kleurt niet zachtrose met mauve, crème en lavendel of violet; purper met oranje en geel of mauve en wit; enz., enz. Men vergete ook de wit- of grijsbladige planten als overgang niet. Met blauw zij men voorzichtig, heel best gaat hierbij warm wit en lichtgeel. Wit past overigens bijna overal bij. Als men oog heeft voor kleuren en vormen in 't algemeen, is het naar men begrepen heeft een kwestie van plantenkennis om een artistieke border samen te stellen. ☒ Hier volgt als staaltje één kleurenschema: de warme kleuren zooals oranje, donkergeel, rood en aanverwante tinten worden in 't middengedeelte van de border ondergebracht, terwijl men naar beide einden dan door lichtgeel, lichtblauw en rose tot lavendel en wit geraakt. Borders volgens een dergelijke schaal uitgewerkt zullen een harmonischen indruk maken, doch dit kan alleen dienen voor groote borders. Voor kleinere borders doet men 't beste de kleuren zóó te kiezen, dat ze met die van de planten er direct naast goed overeenkomen; men verkrijgt dan op dergelijke kleine beplante strooken een aardig en vooral vriendelijk geheel. Tusschen de sterke kleuren, zooals karmijn, oranje en fel geel, paars en blauw zet men dan een enkele neutrale plant of onderbreekt

Foto's J. Bergmans

IBERIS CORONARIA

door een heester. In kleine tuinen lette men er ook op de felle kleuren op de zonnigste gedeelten aan te brengen. minder helle kleuren gebruikt men op halfbeschaduwde plekjes en de zachtste kleuren aan den schaduwkant. ☞ Toch moet men nu vooral niet te angstvallig te werk gaan, al dient men natuurlijk de planten te kennen om te weten hoe het worden zal. Telkens zullen we toch nog voor verrassingen staan en voorts hebben we de beste hulp aan al het verschillende groen en grijs der planten zelf om de bloemkleuren rustig te laten uitkomen. (Slot volgt)

DE KLEINSTE ROOVER

DOOR DR. G. BARENDRECHT

WIE in een vijandelijke omgeving leeft, heeft er alle belang bij, zoo weinig mogelijk op te vallen en daar kan de lichaamsgestalte veel aan afdoen. Het is dus heelemaal in orde, dat de grootste roofdieren het eerst uit onze fauna zijn verdwenen en dat de overgeblevenen des te overvloediger zijn naarmate hun postuur geringer is. De beide marters behooren in ons land tot de zeer zeldzame diersoorten, die trouwens in geheele provincies ontbreken; de otter is ook zeer onregelmatig over ons waterland verspreid; vos en das zijn dieren waar je je heele leven naar uit kunt kijken zonder ook maar het puntje van hun staart onder oogen te krijgen. ☞ Maar het kleinere roofgedierte ontbreekt nergens. Den busing krijgen wij meestal te zien, bungelend aan de fiets van den fortuinlijken busingjager, die met hond en knuppel de boerderijen af loopt, maar de beide wezels vertoonen zich nogal eens in levenden lijve. De groote wezel, het hermelijn, stelt nog enkele eischen aan zijn woongebied, maar het kleine wezeltje ontbreekt nergens. Van den Veluwschen boschrand af tot in de villatuinen in de buurt van de groote steden en ook in de steden komt hij voor, zich verschuilend in oude ratten- en muizenholen, onder boomwortels, in spleten van muren en onder vloeren. Waar hij zijn tafel maar gedekt vindt — en dat is bijna overal, slaat hij zijn tenten op. En zoo schuw is hij niet, of als hij eenmaal in onze nabijheid is gevestigd, krijgen we hem te zien ook. ☞ Een wezeltje, dat zich in een vlak terrein voortbeweegt, doet nog minder aan een zoogdier denken dan het hermelijn. Het lichaam is zoo dun en lang en de pootjes zijn zoo kort, dat het eer lijkt of er een slang door het gras kronkelt, maar dan een slang, die zijn kronkelingen in een vertikaal vlak maakt. Die beweging doet weer denken aan de manier, waarop zich de spanrupsen voortbewegen, het lichaam wordt heurtelings gekromd tot voor- en achterpooten vlak bij elkaar staan en dan weer uitgestrekt. ☞ Wie voor de eerste maal zoo'n klein bruin diertje over den weg ziet hobbelen, kan misschien nog even in twijfel verkeerden of

hij met een wezeltje of met een hermelijn te doen heeft, maar dat verschil heb je toch gauw te pakken. Ten eerste is het wezeltje doorgaans niet langer dan een centimeter of twintig, terwijl het hermelijn toch al gauw anderhalf maal zoo groot is. Hoewel zulk grootte-onderscheid buiten altijd lastig te schatten is (wat zijn door een verrekijker vogels niet be-driegelijk!) valt de kleinheid van het wezeltje en zijn buitengewone dunheid toch wel zoozeer in het oog, dat wij daar een stevig houvast aan hebben. En dan is er nog het zwarte staartpuntje van het hermelijn, dat in de witte wintervacht behouden blijft, en daaraan zijn bijzondere bekoring verleent. Het kleine wezelstaartje is heelemaal bruin, net als het dier zelf. In de boeken noemen ze dat roodbruin, maar ik vind altijd, dat het met dat roodachtige nogal losloopt, het is eigenlijk een bruine kleur op zichzelf, wezelbruin. Misschien zijn er ook nog wel tabaksoorten van die kleur. De buikzijde en de binnenkant van de pootjes zijn wit. In Noordelijke streken worden de wezels net als de hermelijnen in den winter heelemaal wit, maar door de mindere kwaliteit van de vacht (?) en het ontbreken van de zwarte staartpunt schijnt dat vel als bont niet erg in trek te zijn. ☞ Het geheele wezellevens wordt doorgebracht in twee tegengestelde toestanden: slaap of de uiterste bewegelijkheid. Zooals alle roofdieren, die immers onder gunstige omstandigheden niet veel tijd

NEMESIA STRUMOSA

noodig hebben om hun kostje op te halen, brengen zij een groot deel van den dag slapend door. Toch kan ook weer niet gezegd worden, dat het nachtdieren zijn, de meeste wezels, die ik van mijn leven gezien heb, liepen midden overdag in den zonneschijn rond. Zoo herinner ik mij er eens een paar te zijn tegen gekomen, die elkaar piepend achterna zaten op een hooggelegen weg midden in het Zuid Limburgsche bouwland. Waar zulke dieren drinken, is een raadsel, misschien hebben ze voor een poosje wel genoeg aan het bloed van hun slachtoffers. Daar in het bouwland waren dat natuurlijk de veld- en de al even talrijke boschuizen, trouwens muizen allerlei soort vormen overal en altijd hun hoofdvoedsel. Daarop kan nooit genoeg gehamerd worden, want terwille van de enkele jonge konijnen en hazen, patrijzen en fazantenkuikens, die aan wezels ten prooi vallen, beoefenen tal van jachtopzieners nog steeds de wezeljacht met een ijver, een betere zaak waardig. Het spreekt toch vanzelf, dat zoo'n klein dier in hoofdzaak op muizen en nog kleiner gedierte als hagedissen en insecten is aangewezen. Trouwens, wat aan konijnen en hazen misdreven wordt, komt wel grootendeels op rekening van het hermelijn. Natuurlijk haalt de wezel nesten van zangvogels uit, maar laten de vogelbeschermers zich nu alsjeblijft alleen bemoeien met de be-

ONDER LANGS DE BORDER

Foto Stephansky

HET WEZELTJE OP JACHT

scherming tegen den mensch en de natuur niet willen verbeteren! Ook is het natuurlijk beter, te voorkomen, dat er wezels kunnen binnendringen in kippen- en duivenhokken, maar alles bij elkaar genomen doet hij ons door zijn muizen- en rattenvangst veel en veel meer nut dan schade door die andere buitensporigheden. Bosch- en landbouwer hebben redenen te over om hem te beschermen en het is maar goed, dat de tijd waarin onder het toen vigeerende premiestelsel jaarlijks duizenden wezels werden ingeleverd, al weer lang achter ons ligt. ☼ Anderzijds behoeven wij er ook weer niet al te bang voor te zijn, dat wij de wezels kwijt zullen raken. Onder gunstige omstandigheden gaat de voortplanting bijna het geheele jaar door en daar telkenmale 5 à 7 jongen worden geworpen, zullen wij nog wel tot in lengte van dagen het kleine bruine figuurtje op onze wandelingen tegenkomen.

MOOI DRENTHE

DOOR L. SPRUIT

RONDON HOOGEVEEN

DAT Drenthe een mooi land is, weet iedereen eigenlijk wel, maar hóe mooi wel, weet niet iedereen! Tenminste, het aantal toeristen is heusch niet groot en dat zegt veel. — Misschien zijn er streken waar het anders gesteld is, waar wél menschen komen en waarvan de bekoorlijkheid tot de andere provinciën is doorgedrongen. Zoo is het intusschen niet met de streek, waar het in dit artikel om gaat, de streek rondom Hogeveen. ☼ U kunt het wel al zien van den sneltrein naar Assen uit, dat de omgeving bijzonder mooi is rondom de oude veenkolonie. Er is heide, golvende, heuvelende heide, en in de verte ziet de treinreiziger ook bosch. Maar wat er voor prachtigs verscholen is in het land aan weerszij van de spoorbaan, dat leert men bij nadere beschouwing eerst kennen, en tenslotte het allerbeste als voetganger. ☼ 't Is te hopen dat ook onze „trekkers” aan deze streek wat meer aandacht zullen gaan geven. Sinds dezen zomer is er een jeugdherberg te Hogeveen gekomen en dus behoeft de fietser niet meer haastig voorbij te gaan, om bijtijds voor den nacht nog een jeugdherberg te bereiken. ☼ Wat de omstreken, zoowel de naaste omgeving als de verder liggende, zijn zoo volop de moeite waard. Ieder natuurliefhebber zal zich hier gelukkig voelen, onverschillig of hij van landschapsschoon in het algemeen houdt of zich voor een speciaal onderwerp interesseert. De vogelliefhebber kan hier z'n hart ophalen, de botanicus al evenzeer; geologen kunnen steentjes rapen en de amateur-archaeoloog kan, na wat oefening en . . . als hij de plaatsen weet, steenen schrabbertjes en mesjes uit den voortijd vinden, terwijl er bij het uitdiepen van een sloot, het afgraven van een wallekje of ander grondwerk nog wel eens aardige vondsten

te doen zijn. ☼ Het is met die steenen voorwerpen nu natuurlijk niet zoo, dat men verwachten mag op iedere wandeling rond Hogeveen eenige tientallen merkwaardigheden tegen te komen. Wie de plaatsen weet, en kàn zoeken, zal echter in vrij groote hoeveelheden kleinere gebruiksvoorwerpen, als mesjes en schrabbertjes aan de oppervlakte vinden, soms zóóveel bijeen, dat men geneigd is aan de werkplaats van een voorhistorisch messenfabrikant te denken. Sommige vertoonen in hun retouche een zekere poging tot versiering. — Arbeiders die graafwerk verrichten, zullen u soms komen verrassen met een mooi gepolijsten hamer of iets dergelijks. Wat de „tumuli” aangaat, de kunstmatige heuveltjes, die soms bij tientallen in een heideveld gevonden worden en waaronder zich oude graven bevinden, laten de oudheidlievende toeristen zich dáár toch niet aan wagen! Er is al genoeg verknocid in

Drenthe door onoordeelkundig gewroet in den bodem. ☼ Maar niemand zal het u kwalijk nemen, als u op uw heerlijke lange zwerftochten door bosch en hei uw oogen goed den kost geeft en ervaren zoekers brengen soms in enkele uren een twintigtal mesjes thuis. Steenen speerpunten, waar we als schoolkinderen al over hoorden, wanneer 't over onze vroegste voorouders ging, zijn althans in de omgeving van Hogeveen uiterst zeldzaam. ☼ Dat overigens de menschen van het vak nog heel wat anders uit Drenthe's bodem weten te halen dan de luttele snijvoorwerpen, die de leek op z'n wandelingen opraapt, bewijzen bijv. wel de jaarlijksche lijsten van aanwinsten voor het Provinciaal Museum van Oudheden. Dan blijkt dat bij oordeelkundig afgraven de tumuli soms allerlei overblijfselen van vaatwerk, wapens en gereedschappen uit het neolithicum herbergen en dat er voor wie op de hoogte is, nog heel wat interessants verborgen ligt in Drenthe's akkers en heidevelden. ☼ Trouwens, ook uit latere perioden zijn vondsten gedaan. Op de periode van de steencultuur volgde die van het metaal: Hallstattperiode, La Tène-periode, Brons en ijzer. ☼ Allerlei urnen en potjes, gereedschappen en sieraden komen jaarlijks in het museum te land als geschenk of als aankoop. Maar ook versteeningen van dieren blijkt het heideveld te bevatten. ☼ Intusschen behoeven wij leeken niet te denken dat we zoiets nu „zoo maar” zullen vinden. Daar komt meestal graafwerk aan te pas en wie gaat nu in zijn vacantie aan het graven? ☼ Misschien is er geen land dat zoo direct zijn ouderdom laat voelen als Drenthe en zoo is het ook met de streek rondom Hogeveen. Niet dat we er veel oude gebouwen mogen verwachten: de tijd, dien ge hier voelt spreken, gaat heel wat verder terug dan de drie eeuwen sinds de stichting van Hogeveen, en verder ook dan de Middeleeuwen, waaruit nog een paar oude kerktorens datee-

GRAANOOGST OP DE DRENTSCHE LANDEN

ren. Wonder-duidelijk spreken de eindeloze heidevelden, de bosschen en vennen van vervlogen eeuwen en van een oertijd, die niet te meten is met honderden jaren, maar met duizenden en tienduizenden. We wéten wel dat het land er anders uitgezien moet hebben toen hier de eerste bewoners leefden en stierven; we weten dat er moeras was of misschien dichte bosschen op de plaatsen waar nu hei wordt gevonden, maar toch heeft deze wilde en ongerepte natuur iets behouden waardoor wij onmiddellijk eeuwen en eeuwen terug kunnen gaan. — Een deeltje, een klein deeltje van den aardbodem is het hier, waar misschien tienduizend jaar lang, misschien meer, sinds de komst van de eerste bewoners, het landschap zich gewijzigd heeft door de natuurlijke omstandigheden, niet door menschenhand. Geen steden en kasteelen, geen cultures en waterwerken, tot voor enkele eeuwen nog zelfs geen ontginningen — wat is driehonderd jaar voor de eeuwigheid? Nog liggen in de heide tumuli verspreid, nog staan de Hunnebedden overeind. En al is er in den loop der tijden gegraven en gewroet en gestolen, gebrand en geplunderd bij de graven van die verre voorouders, hun begraafplaatsen, soms in volgende perioden weer als zoodanig gebruikt, spreken nóg tot ons. — En voor wie van historie houdt, is het een wonderlijke gewaarwording, geen vierhonderd, maar vierduizend jaren terug te gaan, met als getuigen een stukje potscherf, wat verkoalde beenderen, een gebroken speerpunt. ☞ Drenthe; we zijn er in direct contact met de oude aarde. Hier leefden in de vroegste tijden menschen en dieren; de menschen stierven, ze werden verbrand of begraven en hun bezittingen gingen mee: wat wapens, een paar urnen, sieraden. Runderen verdronken in het moeras, zij zonken weg en vier- of vijfduizend jaar later vinden wij de horens ongeschonden in het veen terug; en

TYPE VAN EEN VEENKANAAAL

het hurkgraf is wél leeg, op wat scherven na, maar op het gele zand is duidelijk in donkerder vlekken afgeteekend de plaats waar eenmaal een mensch begraven werd. ☞ Zoo dwaalt de mensch van heden over de heidevelden. En nu mag het wel voor een groot deel die oude, oude historie zijn die ons hier zoo boeit, ook het heden is volop de moeite waard; het landschap zooals het dan geworden is na verloop van duizend jaren. Drenthe's hei, de bosschen en weiden, het akkerland en speciaal in deze streek de prachtige oude „wijken“, de in onbruik geraakte veenkanalen. ☞ Nergens is zooveel afwisseling in het landschap binnen korten afstand als juist rondom Hoogeveen. Een Brabantsch burgemeester, die zich hier onlangs liet rondleiden, moest met eenige spijt in zijn stem erkennen dat deze landschaps-wisseling wel uniek was. Hij behoefde voor concurrentie met zijn mooie land anders

niet bezorgd te zijn, want betrekkelijk weinigen hebben tot nu toe den weg naar de oude veenkolonie gevonden. ☞ Maar die er waren, komen er terug! Het zegt weinig om een streek met een andere te gaan vergelijken, maar men kan zich althans eenige voorstelling maken van het landschap, wanneer we zeggen dat men zich nu eens waant in de bosschen van het Gooi, dan weer aan den hei-kant van de Veluwe, terwijl de idyllische heiplasjes aan Brabants vennen doen denken. — En de typische, met boomen omzoomde weiden. Ja, die zijn vermoedelijk wel eenig in hun soort. (Slot volgt in het nr. van 11 Mei)

SARA BERNHARDT was zeer „slank“. Een criticus van de „Figaro“ bracht dit eens op impertinente wijze onder woorden: „Gisteren stond ik even voor den schouwburg, alvorens naar binnen te gaan. Daar houdt plotseling een leeg e équipage stil! Wie stapte er uit? Sara Bernhardt!“

TWEË LANEN IN HET . . .

IN RUINEN

Nieuwe wegen in de Dahlia-cultuur

DOOR G. D. LUTKE MEIJER

KWEEKERS van nieuwigheden loopt het niet altijd mee. De een vindt door een toeval iets, waardoor hij de wereld in beroering brengt; de ander werkt jaar en dag om een doel dat hij zich gesteld heeft, in werkelijkheid te doen verkeer. ☼ Tot laatstgenoemden behoort een kweker uit Thüringen, die zich tien jaar geleden voornam te zoeken naar een Dahlia-variëteit met geheel andere eigenschappen, dan de gangbare soorten; geheel andere eigenschappen ook dan de talrijke nieuwe variëteiten, die al maar door in den handel worden gebracht. Vele daarvan munten uit door krachtige stengels, door groote bloemen en goeden bloemstand, andere weer door zuiverheid van tint en fijnen vorm. Onze kweker in Thüringen zocht echter niet in de eerste plaats naar deze eigenschappen: hij wilde een Dahlietje, kort en gedrongen van stuk, rijkbloeiend en vroeg, dat zich leent voor potcultuur en vervroeging en zijn bloemen horizontaal boven de bladeren verheft. ☼ Het Dahliakweken zat dezen kweker in het bloed. Honderd en tien jaar geleden heeft zijn grootvader, Christiaan Deegen, de Dahlia in Duitsland ingevoerd en de eerste verbeteringen in den handel gebracht. Ook zijn vader maakte naam op dit gebied en hijzelf treedt met eere in hun voetstappen. ☼ Het was geen gemakkelijke taak, die Deegen zich gesteld had, want de nagestreefde potdahlia moest bosschig en regelmatig van vorm zijn. Haar onderste

bladeren moesten niet leelijk worden en zooveel mogelijk den potrand bedekken; de bloemen moesten goed van vorm en kleur zijn, de stengels krachtig en niet te kort en de bloemen moesten al voor den dag komen, nadat de eerste bladparen zich hebben gevormd. Tenslotte moest de dwergdahlia in bloei te trekken zijn in de vroege voorjaarsmaanden. Zooals nu de Geraniums, zoo dacht Max Deegen, zoo moeten over een jaar of wat in het voorjaar de nieuwe potdwergdahlia's langs de deuren worden verkocht. ☼ De verschillende bestaande dwergsoorten zijn minder geschikt voor potcultuur en deugen in het geheel niet voor forceering in de voorjaarsmaanden. Ze worden dan te hoog en te spichtig en maken veel te veel blad, waarin de bloemen op de meestal slappe stelen verdrinken. ☼ Onmiddellijk na den wereldoorlog begon Deegen met zijn werk en in 1932 kwam hij uit met zijn eerste succes, de sierlijke potdahlia „Ostergrusz.” Een symbolische naam, want

deze „Paaschgroet” is inderdaad in staat omstreeks de Paaschdagen te bloeien. ☼ Deze „Ostergrusz” was de eerste schrede op den nieuwen weg. Waartoe deze zal leiden, kan, gezien de geweldige variabiliteit van de Dahlia's, nog onmogelijk worden gezegd. Het is best mogelijk dat men over een jaar of wat in ieder huisgezin omstreeks eind April bloeiende Dahlia's op de vensterbanken ziet. De soorten van thans zijn grootbloemig en gevuld, maar wie weet welk een verscheidenheid van nieuwe vormen dit ras zal ontwikkelen? Het doet nog wat aan als een sprookje: de Dahlia, herfstbloem bij uitnemendheid, tuinplant van onschatbare waarde, in een potje op de vensterbank en dat in het voorjaar, als buiten de sneeuw- en hagelbuien nog niet van de lucht zijn! En toch is het een feit. We spreken niet slechts uit eigen ervaring, ook bekende kwekers erkennen de waarde van „het nieuwe ras” en bieden het reeds in hun

... SPAARBANKBOSCH BIJ HOOGVEEEN

catalogus aan. ☼ De „Ostergrusz” is een ivoorwitte Cactusdahlia, die niet hooger wordt, dan ongeveer 35 cm. De aanwinst laat zich wonderlijk gemakkelijk vervroegen. Circa twintig cm hoog vormt zij reeds de eerste bloemknoppen. En daarbij komt, dat de plant sierlijk en gedrongen blijft van vorm. Zij behoudt haar onderste blaren, die over den rand van de pot heengroeien, en tenslotte is zij getooid met een stuk of vier bloemen tegelijk, zooals de foto toont, van prachtigen stand en fijnen gepijpten stervorm. ☼ De kweekwijze is hoogst eenvoudig. Men begint met eenjarige knolletjes, die worden geplant in potten van ca. veertien cm. wijdte. Als ze niet passen, dan snijdt men er een plakje af, maar zorgt er daarbij voor de snijwonden te laten drogen, voor men ze in de potten zet. Al heel gauw vertoonen zich de jonge uitloopers en dan geldt het er de krachtigste uit te zoeken. Die blijft nl. zitten; de andere scheuten worden weggenomen met een klein stukje van den knol, een zogenoemd „hieltje,” en kunnen dienen voor de vermenigvuldiging. Want u kunt ook zelf de knolletjes kweken, die U het volgend jaar wilt trekken! In geen geval laat men meer dan één scheut aan den knol zitten: dat zou voor den harmonischen vorm en de goede ontwikkeling van de bloemen glad verkeerd zijn. Later, als ze wat grooter zijn, plaatst men — voorzichtig! om de wortels niet te beschadigen — er een stokje bij van ongeveer 25 cm. ☼ De grond waarin men deze Dahlia kweekt, moet natuurlijk voedzaam zijn, en dient tevens een flinke portie zware leem of kleigrond te bevatten. De planten blijven daardoor meergedrongen van vorm. Voor de goede ontwikkeling is nu niet zoo heel veel meer noodig; een temperatuur van ongeveer 16 gr. c. is voldoende. Ze hebben veel licht noodig, dat is waar, maar aan het licht in een kamer op het Oosten of Zuiden hebben ze ruimschoots genoeg. Met gieien zij men niet te royaal. En zoo krijgt U, na ongeveer een week of zes, zeven, deze merkwaardige pot-dahlia in bloei. Gesteld dat U ze oppot in de eerste week van Maart, dan zullen ze eind April, begin Mei de eerste bloemen vertoonen. ☼ Is de plant uitgebloeid — men lette er wel op telkens de uitgebloeide bloemen te verwijderen — dan kort men de bloemstengels wat in en graaft haar buiten in Uw tuin in met den potrand iets onder de aarde en niet op een te zonnige plek. De plant gaat weer groeien en zoo heeft u er in den herfst voor de tweede maal plezier van, want de „Ostergrusz” wil bij haar zuster-Dahlia's niet achterblijven. ☼ Dit jaar heeft de kweeker dezer nieuwigheid wederom een zevental nieuwe vormen aan de markt gebracht. Moet U hooren welk een verscheidenheid er nu al is! Een er van, de „Liesel” is goudgeel tot oranje, en maar 40 cm hoog. een andere, de „Traudel,” is zuiver zwavelgeel. Deze variëteiten staan op één lijn met den voorlooper, de „Ostergrusz.” Ze hebben gedrongen vorm, en zijn uitstekend voor kamercultuur geschikt. Dan is er een lila-rose soort met rose hart, de „Rosel,” die sierlijke struikjes vormt met stevig gesteelde bloemen. Ook is er al een bloedroode potdahlia, die weer een heel anderen bloemvorm heeft, nl. de „Ursel.” Misschien zijn deze soorten niet zoo goed geschikt voor vervroeging als de „Ostergrusz,” maar ook zij zijn er uitstekend voor te gebruiken. Al deze soorten en ook de steenroode „Käte,” de zalmrose „Lena” en de witte kleinbloemige „Christel” kan

men gebruiken voor groepen en randen in den tuin, b.v. als omlijsting van hooger opschietende planten, evenals voor de vroege potcultuur. ☼ En nog altijd gaat Max Deegen er mee voort, te selecteeren en te kruisen en de onderstelling is dan ook gewettigd, dat hij nog heel wat uit zijn ruimen kweekersmouw over de wereld zal uitschudden. U zult nog veel van deze Dahlia's hooren.

INDRUKKEN UIT TESSINO
(Slot van bladz. 195)

IK besluit tot het eerste: de even invallende duisternis over het nu blauwviolette, zilverig-glanzende meer, de verlichte bergbaantjes van Monte Bre en San Salvatore, de honderden lichtjes in de stad beneden mij, het is alles even mooi en onvergetelijk. ☼ Naast mij op de bank voor het tram-station zit een jonge, blonde vrouw, eer Hollandische dan Italiaansche van uiterlijk. Ze blijkt een Parisienne, sinds haar huwelijk woonachtig te

DAHLIA „OSTERGRUSZ”

Bidogno! In haar radde Fransch vertelt ze van haar man, die in Aarau werkt, haar twee kindertjes, haar belle-mère, bij wie ze, naar de gewoonte van dit land, inwoont. Ze noodigt me uit haar te komen bezoeken te Bidogno, waar een mooi, oud kerkje is en véél zon. Later, in de tram, wijst ze me enthousiast een lichtje, ergens in de hoogte, waar nog enkele lichtjes als verdwaalde sterren flikkeren in een volslagen duisternis, die bergen en hemel tot één zwart geheel maakt: Bidogno. En ik peins, Parijs, wereldstad, stad van licht en vermaak, kunst en intellect, mode en comfort.... Bidogno, vèr-weg idyllisch gelegen, véél zon... maar géén levendige, cosmopolitische boulevards, waar kittige, modieuse midinettes trippelen en felle lichtreclames de nieuwste schlagers en revues aankondigen, géén Louvre, géén Opéra.... Parisienne in Bidogno... ☼ Maar, als ik dan 's avonds teruggekeerd ben in de gastvrije woning,

sterk van ons verschillende bevolking, warm-hollandsch aandoet, en de heer des huizes de radio aanzet: acht slagen van de klok en een bekende stem „Hier, Holland, de Algemeene Vereeniging Radio Omroep”, dan heb ik nog eens een visioen van Parijs-Bidogno, maar nu met een oplossing, de gedachte, die vele decennia geleden uitgesproken en in onzen tijd in zekeren zin verwezenlijkt werd: „Seid umschlungen Millionen”. S. G. S.

RECREATIE

Mijn lied moet nieuw zijn, als de lente.
Die weer gekomen mij zoo vroolijk stemt:
En zuiver, als het lief gekweel der vogels,
Die als ik, in 's winters graf beklemd,
Daaruit bevrijd, die weelde jubelend bezingen:
't Is of z' iets danken, dat 't al t'aanschouwen geeft.
Het jonge groen, de bloesems, de dieren in de weiden:
Ja, alles, alles, wat zoo roerend weer herleeft,
Maar dat, — Mijn lied nog nauwelijks ten einde —
Door 't zelfde iets, dat al dat schoons verwekt,
Weer is ontzield en op herschepping wachtend,
Met 't doodskleed van den winter ligt bedekt.